

หลักสิทธิมนุษยชนกับการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนกรณีการนำชี้ที่เกิดเหตุ HUMAN RIGHTS RELATING TO EXERCISING AUTHORITY IN CASE OF IDENTIFYING CRIME SCENE INCIDENT

พ.ต.อ.เอนก อะนันท์วรรณ^{*1}

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

*ผู้รับผิดชอบบทความ : aanuntawan@gmail.com

Police Colonel Anek Anuntawan^{*1}

¹Assistant Professor, Royal Police Cadet Academy

*Corresponding author: aanuntawan@gmail.com

บทคัดย่อ

สิทธิมนุษยชนถือเป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนซึ่งติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ไม่มีการแบ่งแยกไม่ว่าชนชาติ เชื้อชาติ เพศ ภาษา ศาสนาหรือวัฒนธรรมใด มีความเป็นอิสระ มีเสรีภาพ มีความเสมอภาค และไร้ซึ่งพรมแดน ดังนั้นจึงไม่มีบุคคล องค์กร หรือแม้แต่วิธีที่จะมาล่วงละเมิดสิทธิในความเป็นมนุษย์ได้ นอกจากนี้แล้วยังเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์มีชีวิตรอดสามารถพัฒนาตนเองเพื่อให้บรรลุถึงการมีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเหมาะสมในฐานะที่เกิดเป็นมนุษย์ และมีสิทธิในปัจจุบันที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนา เช่น การได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การได้รับสัญชาติ การมีงานทำ การได้รับบริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึง การไม่ถูกทรมาน และการได้รับความเป็นธรรมเมื่อถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมาย แต่ในเมื่อมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ถ้าสังคมไม่เอื้อต่อการพัฒนามนุษย์แล้วตัวมนุษย์เองก็จะไม่สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ จึงส่งผล ทำให้สิ่งที่มีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อความเป็นมนุษย์เป็นสิทธิของความเป็นมนุษย์ด้วย ปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าสิทธิมนุษยชนเป็นระบบคุณค่าที่มนุษย์พึงใช้ในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างกัน ไม่ว่าจะเป็นระหว่างประชาชนด้วยกัน หรือระหว่างรัฐกับประชาชน เพื่อเป็นการลดการทำลายคุณค่าความเป็นมนุษย์ ดังนั้นการเคารพสิทธิมนุษยชนจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการปลูกจิตสำนึกของความเป็นมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม

กรณีการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในฐานะเจ้าหน้าที่รัฐ ที่ให้ผู้ต้องหาออกไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพนั้น ถึงแม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติในเรื่องของการนำตัวผู้กระทำความผิดทางอาญามาลงโทษ การกำหนดมาตรการที่เป็นการให้

Received : 25 February 2020

Revised : 13 June 2020

Accepted : 15 June 2020

Online publication date : 26 June 2020

อำนาจเจ้าพนักงานทั้งการสอบสวนหรือรวบรวมหลักฐานที่เป็นเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุ พยานเอกสาร พยานทางนิติวิทยาศาสตร์ และการดำเนินการในเรื่องอื่น ๆ เช่น การสอบปากคำผู้ต้องหา การใช้มาตรการบังคับในการจับ การค้น หรือการควบคุม การจัดให้มีการยืนยันตัวผู้กระทำความผิดหรือชี้ตัวผู้ต้องหา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ หรือเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ แต่อย่างไรก็ดีกรอบแนวคิดของกฎหมายดังกล่าวก็ยังคงต้องอยู่ภายใต้บังคับหลักเกณฑ์ของการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่ถือเป็นหลักประกันแห่งสิทธิของประชาชน ดังนั้นการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่ให้ผู้ต้องหาไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพนั้น จึงถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติที่ละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาทั้งในเรื่องที่ได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิที่ผู้ต้องหาจะไม่ให้การปรักปรำตนเอง สิทธิที่จะนิ่งไม่ให้การใด ๆ และสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมและได้รับการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ประกอบกับในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้มีการบัญญัติถึงแนวทางการปฏิบัติในกรณีนี้เอาไว้โดยตรง ดังนั้นในการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่ผ่านมาจึงถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติโดยมิชอบ และทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติถูกฟ้องให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนในเรื่องความรับผิดทางละเมิดที่เกิดจากการปฏิบัติของพนักงานสอบสวน เป็นต้น

ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะให้เห็นถึงขอบเขตในการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่ถูกต้องเหมาะสมระหว่างเรื่องของการใช้อำนาจในกรณีของการรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ กับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเพื่อจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและวิธีการปฏิบัติให้ถูกต้องและเป็นสากลในโอกาสต่อไป

คำสำคัญ : สิทธิมนุษยชน / อำนาจพนักงานสอบสวน / การสอบสวน / การนำชี้ที่เกิดเหตุ

Abstract

Human rights are the rights which are given to all the human beings by birth and must be respected as fundamental and rights of human. There should not consider any distinction or discrimination in nationalities, ethnic, origin, race, language, gender, age, disability, religious belief, cultural background or education.

All the human beings are equal with no limitations. Their freedom and liberty shall be guaranteed in any case without borders. It is untouchable and there should not be any person, organization or state institution allowed to intervene into the people's liberty and human rights.

In addition to that, it is necessary that individual could live their life properly under adequate standard as human being. For that reason, it is

emphasized that they can enforce their right to facilitate their own interests to attain the obtaining of basic education, nationality naturalization, receiving public health services thoroughly, being treated fairly and not being tortured. These include the right to obtain an appropriate justification of crime committing procedure.

As social creature, the society environment needs to support human development for effectively succeed. Consequently, human rights should be applied tremendously in order facilitate the valuable rights of being human and to corporate the relationships between people. Moreover, the states should not demolish such rights as well. Therefore, the applicable of human rights would constitute fundamental living and peaceful within the society.

An investigation officer action should be bound by the human rights adjustment under the Criminal Procedure Act for compiling an evidence including the interrogated, arrested or an action involve their duties. Nevertheless, the regulations that allowed the officer to bring an allege offender to the crime scene incident for the pointing after accepting the offence could deprive an officer action from the human rights enforcement.

The human rights would be violated when the investigation officer misconduct the presumption of legal or the principle of not bounding not to betray themselves including the rights to remain silence. This is the main reason why many former practices of the investigative officer are considered to be treated as irresponsible and compose an issues to the National Police Office in reliable under the compensation for the infringement of liability arising from the misconduct of the investigation officer.

Therefore, the author would like to suggest the scope of an appropriate Investigation practiced by the officer on behalf of the state attorney. The author suggests furthermore an appropriate and international standard practice in terms of using the power in cases of investigating and gleaning evidences and proves. The power used by the investigation officer must be preserved in pursuance of the suspects' fundamental rights during the custody to comply with the international human rights principles and related laws. The author also recommends if necessary, to revise the laws and procedures to ensure the fundamental rights within the international standard in future practices.

Keywords: Human Rights / Power of inquiry of officers / Investigations /
Pointing out the crime scene in investigation procedures

บทนำ

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิของความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นของมนุษย์ทุกคน ไม่มีการแบ่งแยกไม่ว่าชนชาติ เชื้อชาติ แหล่งกำเนิด เพศ ภาษา ศาสนา อายุ สีผิว ฐานะ การศึกษา ความคิดเห็นที่ต่างกัน ซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติหรือเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด (วิระ โลจายะ, 2532) นอกจากนี้แล้วยังรวมถึงสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญในการที่จะช่วยให้มนุษย์ มีชีวิตรอดและดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี เช่น การได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การได้รับสัญชาติ การมีงานทำ ความเสมอภาคของหญิงชาย สิทธิของเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ การได้รับบริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึง การไม่ถูกทรมาน และการได้รับความเป็นธรรมเมื่อถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมาย ฉะนั้นโดยหลักการแล้วไม่ว่าจะเป็นบุคคล องค์กร หรือรัฐจึงไม่สามารถกระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิในความเป็นมนุษย์ได้ (ไพโรจน์ พลเพชร และคณะ, 2549)

สิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องใกล้ตัว และเป็นเรื่องที่เราทุกคนควรจะต้องทำความเข้าใจ เพราะเป็นคุณค่าสากลที่เป็นหลักที่จะทำให้เกิดสันติภาพและความเป็นธรรมในสังคมไทยและสังคมโลกได้ (วัชรฤทัย บุญอินทร์) สำหรับในเรื่องการสอบสวนหรือการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ซึ่งกฎหมายมีเจตนารมณ์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และเพื่อนำตัวผู้ที่กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย แต่ในการปฏิบัติเกี่ยวกับการสอบสวนของพนักงานสอบสวนนั้น ก็มักจะไปกระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนหรือของบุคคล หรือละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ประชาชนได้รับความคุ้มครองตามหลักการสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ซึ่งพนักงานสอบสวนไม่สามารถกระทำได้ เว้นแต่ในกรณีที่ได้อำนาจตามกฎหมายบัญญัติให้อำนาจเอาไว้โดยตรงหรือบัญญัติไว้สำหรับกรณีนั้น ๆ เป็นการเฉพาะ ดังเช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ที่ว่า ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 ที่ว่า ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคสอง ที่ว่า ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงาน

สอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้น แล้วแต่กรณี, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐาน ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้ อนุมาตรา (1) ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาดจำลองหรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้เกิดกระจ่างขึ้น อนุมาตรา (1) วรรคสอง ในการตรวจตัวผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาตามวรรคหนึ่ง หากผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาเป็นผู้หญิง ให้จัดให้เจ้าพนักงานซึ่งเป็นหญิงหรือหญิงอื่นเป็นผู้ตรวจ ทั้งนี้ในกรณีที่มีเหตุอันควร ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาจะขอ نابุคคลใดมาอยู่ร่วมในการตรวจนั้นด้วยก็ได้ อนุมาตรา (2) ค้นเพื่อพบสิ่งของ ซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการค้น อนุมาตรา (3) หมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำเป็นต้องมาเอง เมื่อจัดส่งสิ่งของมาตามหมายแล้ว ให้ถือเสมือนว่าได้ปฏิบัติตามหมาย อนุมาตรา (4) ยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบหรือส่งมาดังกล่าวไว้ในอนุมาตรา (2) และ (3) และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคห้า ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานยืนยันตัวผู้กระทำความผิดในชั้นจับกุมหรือชี้ตัวผู้ต้องหาในคดีอาญา ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนจัดให้มีการยืนยันตัวผู้กระทำความผิดหรือชี้ตัวผู้ต้องหาในสถานที่ที่เหมาะสม และสามารถจะป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหายหรือพยาน โดยให้คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เสียหายหรือพยานเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งกรณี เว้นแต่ผู้เสียหายหรือพยานนั้นยินยอมและให้บันทึกความยินยอมนั้นไว้

จะเห็นได้ว่าในกรณีการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนหรือการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามที่ได้กล่าวมานั้น เป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนหรือของบุคคล หรือละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนได้รับความคุ้มครองตามหลักการสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน แต่เนื่องจากในกรณีดังกล่าวได้มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติให้อำนาจกับเจ้าพนักงานเอาไว้เป็นการเฉพาะ จึงทำให้เจ้าพนักงานสามารถกระทำได้ แต่อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวก็ยังจะต้องยึดหลักสิทธิมนุษยชนที่เป็นมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติตามหลักการสิทธิ

มนุษย์ชน ในเรื่องการเคารพสิทธิมนุษยชน ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องไม่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อมด้วย

ส่วนกรณีที่พนักงานสอบสวนได้ใช้อำนาจโดยการให้ผู้ต้องหาออกไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ เมื่อผู้ต้องหาได้ให้การรับสารภาพนั้น ถ้าพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา ในบทมาตราที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ได้ให้อำนาจกับพนักงานสอบสวนในเรื่องของการสอบสวนเป็นการเฉพาะ แต่ในบทบัญญัติดังกล่าวก็ไม่ได้มีการบัญญัติเอาไว้ว่า “ต้องให้มีการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ เมื่อผู้ต้องหาได้ให้การรับสารภาพ” ดังนั้นการที่พนักงานสอบสวนได้ใช้อำนาจโดยการให้ผู้ต้องหาออกไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ จึงถือได้ว่าเป็นการกระทำในลักษณะของการบีบบังคับ หรือข่มขืนใจให้กระทำการ จนทำให้ผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด จำใจต้องปฏิบัติ และการกระทำดังกล่าวยังถือเป็นวิธีการในการหาหลักฐานเอาจากตัวผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอย่างหนึ่ง เพื่อที่จะนำมาใช้เป็นหลักฐานมัดตัวผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ซึ่งการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนกรณีดังกล่าวนี้ ถือเป็นการปฏิบัติที่ขัดกับหลักกฎหมายทั่วไปทั้งที่เป็นหลักการสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นบุคคลตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล หลักสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ และหลักสิทธิมนุษยชนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งขัดกับหลักการในเรื่องของการที่ได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมและได้รับการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อีกทั้งในเรื่องที่ผู้ต้องหาจะมีสิทธิที่จะให้การโดยไม่ปรักปรำตนเอง มีสิทธิที่จะนิ่งไม่ให้การใด ๆ ด้วย

ดังนั้น เมื่อนำเอากรณีที่พนักงานสอบสวนใช้อำนาจโดยการให้ผู้ต้องหาออกไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ มาพิจารณาถึงอำนาจในการสอบสวนหรือการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน และการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงมีประเด็นปัญหาว่าการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนถูกต้อง หรือไม่ อย่างไร

หลักสิทธิมนุษยชนกับการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนกรณีการนำชี้ที่เกิดเหตุ

1. ที่มาและความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

1.1 ที่มาของสิทธิมนุษยชน สิทธิมนุษยชนมีพัฒนาการมาจากความพยายามของมนุษย์ที่จะให้ศักดิ์ศรีของมนุษย์ได้รับการเคารพ และจากการต่อสู้เพื่อเสรีภาพและความเสมอภาคที่เกิดขึ้นในดินแดนต่าง ๆ จนต่อมาผู้บริหารประเทศและนักกฎหมายต่างก็ให้การยอมรับและร่วมมือกันส่งเสริมแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนดังกล่าว และจัดทำเป็นเอกสารขึ้นเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการปกป้องสิทธิของบุคคล หรือเป็นหลักประกันสิทธิของบุคคล ต่อมาได้พัฒนามาเป็นบทบัญญัติของกฎหมาย เช่น บทบัญญัติของกฎหมายระหว่างประเทศ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เป็นต้น และในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนขึ้น ซึ่งในบทบัญญัติของกฎหมายได้บัญญัติรับรองสิทธิตามธรรมชาติของบุคคลเป็นสิทธิในทางกฎหมาย

ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันสิทธิให้กับบุคคลทุกคนร่วมกัน ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องของความผูกพันระหว่างรัฐกับบุคคลที่อาศัยอยู่ภายในรัฐ (สมชาย กษิติประดิษฐ์, 2555)

1.2 สิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน จากการประกาศเจตนารมณ์ในการร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความสำคัญในการวางกรอบเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และเป็นเอกสารหลักด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งในการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ ก็เพื่อให้เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จสำหรับประชาชนทั้งมวลและประชาชาติทั้งหลาย โดยมีจุดมุ่งหมายที่ว่าปัจเจกบุคคลทุกคนและทุกส่วนของสังคมต้องคำนึงถึงปฏิญญานี้เป็นเงื่อนไขที่จะมุ่งมั่นส่งเสริมการเคารพสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้ด้วยการสอนและการศึกษาและให้มีการยอมรับ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 มนุษย์ทั้งปวงเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรีและสิทธิต่างในตน มีเหตุผลและมีมโนธรรมและควรปฏิบัติต่อกันด้วยจิตวิญญาณแห่งภราดรภาพ

ข้อ 2 ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพทั้งปวงตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้โดยปราศจากการแบ่งแยกไม่ว่าชนชาติใดอาทิเชื้อชาติผิวเพศภาษาศาสนาความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่นพื้นเพทางชาติหรือสังคมทรัพย์สินการเกิดหรือสถานะอื่นนอกเหนือจากนี้จะไม่มีการแบ่งแยกใดบนพื้นฐานของสถานะทางการเมืองทางกฎหมายหรือทางการระหว่างประเทศของประเทศหรือดินแดนที่บุคคลสังกัดไม่ว่าดินแดนนี้จะเป็เนกราชอยู่ในความพิทักษ์มิได้ปกครองตนเองหรืออยู่ภายใต้การจำกัดอธิปไตยอื่นใด

ข้อ 3 ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิตเสรีภาพและความมั่นคงแห่งบุคคล

ข้อ 4 บุคคลใดจะถูกตกอยู่ในความเป็นทาสหรือสภาวะจำยอมไม่ได้ทั้งนี้ห้ามความเป็นทาสและการค้าทาสทุกรูปแบบ

ข้อ 5 บุคคลใดจะถูกกระทำการทรมานหรือการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีไม่ได้

ข้อ 6 ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับทุกแห่งหนว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย

ข้อ 7 ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใดอันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญานี้และจากการยุยงให้มีการเลือกปฏิบัติดังกล่าว

ข้อ 8 ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอันมีประสิทธิผลจากศาลที่มีอำนาจแห่งรัฐต่อการกระทำอันล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ข้อ 9 บุคคลใดจะถูกจับกุมกักขังหรือเนรเทศตามอำเภอใจไม่ได้

ข้อ 10 ทุกคนย่อมมีสิทธิในความเสมอภาคอย่างเต็มที่ในการได้รับการพิจารณา คดีที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและไม่ลำเอียงในการพิจารณากำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและข้อกล่าวหาอาญาใดต่อตน

ข้อ 11 (1) ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีที่เปิดเผยซึ่งตนได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี คู่มีสิทธิมนุษยชนสากลในกระบวนการยุติธรรมที่พนักงานสอบสวนควรรู้

(2) บุคคลใดจะถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญาได้นั้นเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นใดอันมิได้ถือว่าเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่ได้กระทำการนั้นไม่ได้และจะกำหนดโทษที่หนักกว่าที่บังคับใช้ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้

หลักการสิทธิมนุษยชนที่สำคัญและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น จะไม่มีการแบ่งแยกกีดกันระหว่างบุคคล ซึ่งบุคคลต่างก็มีสิทธิในความเป็นอิสระและมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

1.3 สิทธิมนุษยชนตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองมีดังต่อไปนี้ (สมชาย กษิติประดิษฐ์, 2555)

1) สิทธิในชีวิต มนุษย์ทุกคนมีสิทธิโดยธรรมชาติ ในการดำรงชีวิต สิทธินี้ย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ไม่มีบุคคลใดสามารถล่วงชีวิตของใครได้ เป็นสิทธิที่สำคัญที่สุดของสิทธิมนุษยชนทั้งปวง การละเมิดสิทธิในชีวิตจึงไม่ควรที่จะเกิดขึ้น

2) สิทธิที่จะไม่ถูกทรมาน บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้ามิได้ บุคคลใดจะถูกทดลองทางแพทย์หรือทางวิทยาศาสตร์โดยปราศจากความยินยอมพร้อมใจอย่างอิสระหาได้ไม่ จะเห็นว่าเป็นกฎหมายที่ให้การคุ้มครองต่อปัจเจกบุคคลไม่ให้ถูกกระทำทารุณกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกายหรือจิตใจก็ตาม ไม่ว่าการกระทำนั้นจะเกิดขึ้นจากบุคคลโดยทั่วไปหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3) สิทธิในเสรีภาพและความมั่นคง หรือสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยห้ามไม่ให้มีการจับกุมหรือคุมขังโดยพลการกล่าวคือบุคคลจะถูกกีดรอนในเสรีภาพ และความมั่นคงไม่ได้ ถ้าหากมีการจับกุมหรือคุมขังก็จะต้องได้รับการชี้แจงในเวลาอันรวดเร็วถึงเหตุผลของการถูกจับกุมหรือแจ้งข้อหา การกักขังจะทำได้ในเวลาอันจำกัดเท่าที่จำเป็นตามกระบวนการทางกฎหมายที่กำหนดไว้และจะต้องได้รับการพิจารณาต่อหน้าศาลยุติธรรมโดยเร็วที่สุด ทั้งนี้เพื่อความ เป็นธรรมแก่ผู้ถูกกักขัง หลักการดังกล่าวเป็นสิทธิที่จะต่อสู้เพื่อเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นสิทธิที่ควรจะได้รับในฐานะผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกักขัง ถ้ามีการจับกุมหรือคุมขังโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ถูกจับหรือถูกคุมขังมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้

4) สิทธิที่จะได้รับการเคารพในศักดิ์ศรีและการปฏิบัติอย่างมีมนุษยชน บุคคลทั้งหลายที่ถูกกีดรอนเสรีภาพต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมและได้รับการเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ เป็นเรื่องการให้การคุ้มครองบุคคลต่าง ๆ ที่ถูกกีดรอนเสรีภาพ ซึ่งอาจอยู่ในสถานะที่แตกต่างกัน โดยบุคคลที่มีหน้าที่จะต้องคอยดูแลควบคุมตามวิธีการที่กำหนดไว้ การดำเนินการดังกล่าวจะต้องกระทำโดยมีมนุษยธรรมและคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีใน

บุคคลแต่ละคน ดังนั้นสิทธิตามข้อนี้จึงจะต้องมีการดำเนินการโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าเป็นเพราะชนชาติ เชื้อชาติ เพศ ภาษา ศาสนา ฐานะ การศึกษา ความคิดเห็นทางการเมือง เผ่าพันธุ์ ถิ่นกำเนิด หรือสถานะอย่างหนึ่งอย่างใด

5) สิทธิในความเสมอภาคทางศาล บุคคลทุกคนย่อมมีความเสมอภาคมีความเท่าเทียมกันในการพิจารณาคดีของศาล มีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมและเปิดเผย ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญามีสิทธิได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด ในการพิจารณาคดีอาญา บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับหลักประกันขั้นต่ำอย่างเสมอภาค เช่น มีสิทธิได้รับแจ้งข้อหาในภาษาที่เข้าใจหรือมีล่ามสำหรับชาวต่างชาติ มีสิทธิได้รับความสะดวกในการติดต่อกับทนายความ มีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้า มีสิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้การประปรารถนเองหรือรับสารภาพ เป็นต้น ถ้าบุคคลใดถูกลงโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีอาญาและต่อมาภายหลังมีการกลับคำพิพากษาหรือพิสูจน์ได้ว่าการปฏิบัติขัดต่อความยุติธรรม บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิได้รับการชดเชยตามกฎหมาย

6) สิทธิที่ถือว่าเป็นบุคคล เมื่อบุคคลทุกคนมีสิทธิในชีวิตแล้ว บุคคลทุกคนจะต้องได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายด้วยไม่ว่าจะอยู่ ณ สถานที่ใดก็ตามบุคคลทุกคนไม่ว่าชายหรือหญิงย่อมมีสิทธิที่จะเป็นบุคคลทั้งในการทำนิติกรรมสัญญา การเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และการมีสิทธิในเรื่องต่าง ๆ ตามกฎหมายในฐานะพลเมืองที่จะต้องไม่มีการถูกเลือกปฏิบัติและการมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันอันเป็นหลักการสำคัญที่เป็นมูลฐานของสิทธิมนุษยชน

7) สิทธิที่จะได้รับการเคารพในชีวิตส่วนตัว การอยู่ร่วมกันในสังคมของบุคคล มีทั้งส่วนที่มีส่วนร่วมกับบุคคลอื่นและส่วนที่เป็นชีวิตส่วนตัว บุคคลจึงมีสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้ที่ไม่เป็นการผิดต่อกฎหมาย ยิ่งถ้าเป็นเรื่องเฉพาะตัวของบุคคลใดแล้วบุคคลอื่นไม่มีสิทธิเข้าไปยุ่งเกี่ยวในชีวิตส่วนตัวของบุคคลนั้นได้ สิทธิของบุคคลที่จะไม่ถูกแทรกสอดในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน หรือการติดต่อสื่อสาร อีกทั้งจะถูกหลอกลวงลู่เลี้ยรดิยศและชื่อเสียงไม่ได้

โดยเจตนารมณ์ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองฉบับนี้ต้องการให้มีการเคารพในศักดิ์ศรีและการปฏิบัติอย่างมีมนุษยชน รวมถึงในเรื่องของการตีความกฎหมาย ถ้าในกรณีที่จะเป็นการทำลายสิทธิเสรีภาพหรือจำกัดสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลจะกระทำไม่ได้ และจะต้องไม่ส่งผลอันเป็นการเสียหายต่อสิทธิขั้นพื้นฐานใด ๆ ของบุคคลตามกฎหมาย ระเบียบ หรือขนบธรรมเนียมประเพณี

1.4 สิทธิมนุษยชนตามประมวลระเบียบเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายประมวลกฎหมายฉบับนี้รับรองโดยที่ประชุมสมัชชาทั่วไป โดยมีมติที่ 34/169 เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม ค.ศ.1979 (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ และคณะ, 2548) สาระสำคัญมีดังนี้

ข้อ 1 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายพึงปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตามกฎหมายตลอดเวลาเพื่อบริการชุมชนและเพื่อปกป้องคุ้มครองบุคคลทุกคนให้ปลอดภัยจากการกระทำที่ผิดกฎหมาย โดยจะทุ่มเทการทำงานด้วยความรับผิดชอบตามมาตรฐานของวิชาชีพนั้น

หมายเหตุ

(ก) คำว่า “เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย” ให้รวมถึงเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายทุกประเภทไม่ว่าจะได้รับการแต่งตั้งหรือการเลือกตั้ง ที่มีอำนาจหน้าที่อย่างตำรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจในการจับกุมหรือคุมขัง

(ข) ในประเทศที่ทหารสามารถใช้อำนาจหน้าที่ได้อย่างเดียวกันกับตำรวจไม่ว่าโดยตามทางการหรือไม่ก็ตาม หรือโดยภารกิจในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ให้ถือว่าทหารดังกล่าวอยู่ในความหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายดังกล่าวด้วย

(ค) การบริการชุมชน มุ่งหมายโดยเฉพาะให้มีความหมายรวมถึงการบริการช่วยเหลือประชาชนในชุมชนที่โดยเหตุผลส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม หรือเหตุฉุกเฉินอื่นๆ ต้องการความช่วยเหลือในทันที

(ง) หลักเกณฑ์นี้นอกจากจะครอบคลุมถึงเหตุร้ายเกี่ยวกับความรุนแรง การฆาตกรรม และการทำร้ายกันแล้วยังขยายไปครอบคลุมถึงบรรดาการกระทำที่ต้องห้ามตามกฎหมายอาญาทั้งหลายด้วย อีกทั้งยังครอบคลุมถึงการกระทำของบุคคลที่ไม่สามารถรับผิดชอบอาญานั้นด้วย

ข้อ 2 ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้น ต้องกระทำโดยเคารพและมุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตลอดจนพิทักษ์รักษาสีทิมมนุษยชนของบุคคลทุกคน

หมายเหตุ

(ก) คำว่า สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิมนุษยชนตามที่ระบุไว้และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศนั้นและกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปณิญาสาเกล้าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองปณิญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนให้พ้นจากการกระทำทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่เป็นการทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปณิญาองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบที่เกี่ยวข้องด้วยความแตกต่างทางเชื้อชาติอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบที่เกี่ยวข้องด้วยความแตกต่างทางเชื้อชาติ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการปราบปรามและลงโทษกรณีมีการก่ออาชญากรรมอันเนื่องมาจากการเหยียดผิว อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและลงโทษกรณีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ กฎมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษและอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางกงสุล

(ข) หมายเหตุระดับประเทศซึ่งมีต่อหลักเกณฑ์ข้อนี้ควรต้องระบุถึงหลักเกณฑ์ในระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวด้วย

ข้อ 3 เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะใช้กำลังบังคับได้ต่อเมื่อมีเหตุจำเป็นอย่างถึงและเฉพาะกรณีที่เป็นกรปฏิบัติหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้น

หมายเหตุ

(ก) หลักเกณฑ์ข้อนี้เน้นว่าการใช้กำลังบังคับของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นจะกระทำได้เฉพาะกรณีพิเศษอย่างยิ่ง กล่าวคือเป็นกรณีที่มีความจำเป็นโดยชอบตามพฤติการณ์เพื่อป้องกันอาชญากรรมหรือในการจับกุมผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยโดยชอบด้วยกฎหมาย และจะใช้กำลังบังคับในกรณีอื่นไม่ได้

(ข) กฎหมายภายในประเทศโดยทั่วไปต้องระบุข้อจำกัดให้การใช้กำลังบังคับดังกล่าวให้อยู่ในกรอบของความพอเหมาะพอดี พึงเป็นที่เข้าใจว่าหลักเกณฑ์ตามกฎหมายภายในของประเทศเกี่ยวกับกรอบของความพอเหมาะพอดีดังกล่าวต้องสอดคล้องกับการตีความหลักเกณฑ์ข้อนี้ และต้องไม่มีการตีความในทางยอมรับให้มีการใช้กำลังบังคับที่เกินสมควรนั้นโดยอ้างว่าเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ชอบด้วยกฎหมาย

จึงอาจกล่าวได้ว่าสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นเรื่องสิทธิของความเป็นบุคคล เป็นเรื่องศักดิ์ศรีของความเป็นบุคคล หรือเป็นเรื่องสิทธิที่เป็นสากลที่ทุกรัฐจะต้องปฏิบัติในการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลหรือสร้างหลักประกันสิทธิมนุษยชนของบุคคลให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน หรือเป็นเรื่องของสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ดังนั้นเมื่อรัฐใดรัฐหนึ่งมีปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้น รัฐอื่นที่เป็นภาคีตามข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน จึงอาจอ้างเอาข้อตกลงนั้น ๆ แล้วเข้าไปทำการตรวจสอบรัฐที่มีปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือการขอมติเพื่อใช้มาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งกับรัฐที่มีปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ เพื่อเป็นการยุติการกระทำที่ถือว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือเพื่อเป็นการหาแนวทางในแก้ไขเยียวยาความเดือดร้อนเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

การที่รัฐต่าง ๆ ได้เข้ามาเป็นรัฐภาคีตามข้อตกลงระหว่างประเทศในด้านสิทธิมนุษยชน จึงทำให้เรื่องของสิทธิมนุษยชนได้กลายเป็นเรื่องของสิทธิอันเป็นสากลที่รัฐทุกรัฐจะต้องปฏิบัติในเรื่องของการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคล หรือการสร้างหลักประกันสิทธิมนุษยชนให้กับบุคคลทุกคนที่อาศัยอยู่ภายในรัฐ โดยทุกรัฐจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันตามหลักการของสิทธิมนุษยชน และสามารถตรวจสอบการปฏิบัติของรัฐภาคีตามหลักการของสิทธิมนุษยชนได้ เพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างประเทศในด้านสิทธิมนุษยชนและเพื่อความสงบสุขของสังคม

2. สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สิทธิมนุษยชน เป็นคุณลักษณะประจำตัวของมนุษย์ทุกคนหรือของบุคคลทุกคน เป็นสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์มาพร้อมกับการเกิดเป็นมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์ทุกคนจึงมีสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติในฐานะของความเป็นมนุษย์และมีเสมอเหมือนกันทุกคน

สิทธิมนุษยชน เป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญมุ่งที่จะคุ้มครองแก่บุคคลทุกคน โดยมีได้แบ่งแยกว่าบุคคลคนนั้นจะเป็นชนชาติ เชื้อชาติ เพศ ภาษา ศาสนา ฐานะ หรือการศึกษา เป็น

อย่างไร แต่เมื่อบุคคลใดได้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทย และภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วยแล้ว บุคคลคนนั้นย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเสมอเหมือนกัน ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับปัจจุบัน) ได้บัญญัติรับรองสิทธิมนุษยชนของบุคคลในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับปัจจุบัน) มาตรา 4)

2.2 บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับปัจจุบัน) มาตรา 25)

2.3 การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับปัจจุบัน) มาตรา 26)

2.4 การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับปัจจุบัน) มาตรา 28)

2.5 ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับปัจจุบัน) มาตรา 29)

2.6 บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว

การกระทำความผิดเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับปัจจุบัน) มาตรา 32)

2.7 บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการ ละเว้นการกระทำของข้าราชการพนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับปัจจุบัน) มาตรา 41)

จึงเห็นได้ว่าการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหรือสิทธิมนุษยชนถือเป็นเจตนารมณ์ที่สำคัญของรัฐธรรมนูญ ดังนั้นในการจัดทำรัฐธรรมนูญจึงได้สร้างกลไกสำหรับการตรวจสอบและการแก้ไขเยียวยา เพื่อเป็นหลักประกันซึ่งสิทธิ และเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหรือสิทธิมนุษยชนตามที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้ แต่อย่างไรก็ตามการกระทำที่ถือเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหรือสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นทั้งจากการ

กระทำระหว่างประชาชนด้วยกัน หรือที่เกิดขึ้นจากการกระทำของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน ก็ยังคงมีให้เห็นอยู่ทั่วไปในสังคมปัจจุบัน

3. บทบาทของรัฐในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

แนวความคิดในระบบนิติรัฐ จะเห็นได้ว่ารัฐทุกรัฐต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นหลัก จะละเมิดมิได้ เว้นแต่มีกฎหมายให้อำนาจ อนุญาตให้เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจที่จะกระทำได้ จึงจะสามารถกระทำได้ แต่จะต้องกระทำภายในขอบเขตที่จำกัด และจะต้องมีระบบที่สามารถตรวจสอบระหว่างกันได้ เพื่อเป็นหลักประกันให้กับประชาชนทั่วไปเกิดความมั่นใจได้ว่าสิทธิและเสรีภาพจะไม่ถูกล่วงละเมิดโดยไม่มีเหตุผล และรัฐยังมีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองและรักษาความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง และทรัพย์สินให้กับประชาชนทุกคน แม้รัฐจะมีหลักประกันสิทธิที่ชัดเจนและเพียงพอ แต่การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็ยังมีการละเมิดสิทธิของประชาชนหรือของผู้ต้องหาอยู่ เพราะเจ้าหน้าที่รัฐมีทัศนคติต่อผู้ต้องหาว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ที่สร้างปัญหา สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม และยังมีความเชื่อตั้งแต่เริ่มแรกว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ที่กระทำความผิดอย่างแท้จริง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่รัฐผู้ใช้อำนาจจะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติหรือแนวความคิดและวิธีปฏิบัติเสียใหม่ (ภัทรวิทย์ อบสุวรรณ, 2550) โดยการจัดระบบในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อให้สามารถตรวจสอบการปฏิบัติ และเพื่อเป็นการสร้างหลักประกันในการดำเนินคดีให้กับตัวผู้ต้องหาจะทำให้ผู้ต้องหาได้รับการปฏิบัติในดำเนินคดีด้วยความเป็นธรรม มีสิทธิในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และผู้ต้องหาจะไม่ถูกละเมิดเสรีภาพโดยอำเภอใจ

สิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาที่ได้รับความคุ้มครอง และเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่กฎหมายต้องรับรอง คือสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพราะสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานโดยมีแนวคิดมาจากสิทธิตามธรรมชาติซึ่งแนวคิดดังกล่าวมุ่งจำกัดการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นหลัก เพราะเชื่อว่ามนุษย์มีสิทธิบางประการติดตัวมาตั้งแต่เกิด และไม่อาจโอนให้กันได้ การละเมิดสิทธิดังกล่าวเท่ากับกระทำต่อสภาพความเป็นมนุษย์ สิทธิตามธรรมชาติจึงเป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเป็นชนชาติ เชื้อชาติ หรือศาสนาใด มิเช่นนั้นจะทำให้มนุษย์ด้อยความหมายลง สิทธิตามธรรมชาตินั้นเป็นกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งรัฐจะบัญญัติกฎหมายขึ้นมาให้ขัดหรือแย้งไม่ได้ เพราะเป็นกฎหมายที่มนุษย์ไม่ได้สร้างขึ้น จึงอยู่นอกกฎหมายของรัฐ และเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ สำหรับผู้ต้องหาซึ่งถือว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่ง และตามกฎหมายก็ยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าจะถูกศาลตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิดและคดีถึงที่สุด ดังนั้นผู้ต้องหาจึงต้องได้รับความคุ้มครองสิทธิดังกล่าวด้วย (ภัทรวิทย์ อบสุวรรณ, 2550)

4. การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหาในทางอาญา

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในทางอาญาเป็นเรื่องภายในของแต่ละรัฐที่จะต้องรับผิดชอบดำเนินการ และจะต้องสอดคล้องตามหลักการสิทธิมนุษยชนสากล สำหรับประเทศไทยนั้น ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหาหรือผู้ที่

ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในทางอาญา ไว้ในกฎหมายที่ถือเป็นกฎหมายหลัก ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งในการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในส่วนที่เป็นเรื่องของสิทธิมนุษยชนนั้น ได้มีการนำเอาหลักการสิทธิมนุษยชนมาจากปณิญาสาเกล้าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นก็นำเอาหลักสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญมาบัญญัติ ส่งผลทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้รับความคุ้มครองในเรื่องสิทธิมนุษยชนของบุคคล และทำให้รัฐหรือหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของประชาชนหรือสิทธิมนุษยชนของบุคคลเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิหรือได้รับสิทธิในฐานะของบุคคลตามความเป็นจริง ซึ่งบุคคลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ ผู้ต้องหา เจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานสอบสวน เป็นต้น

4.1 ผู้ต้องหา หมายถึง ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่า กระทำการหรือดเว้นกระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่จะทำหรือดเว้นกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และผู้ต้องหาสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่ายังไม่มีความผิดหรือยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ ทั้งยังได้รับความคุ้มครองที่จะไม่ได้รับการปฏิบัติเสมือนผู้กระทำความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว

สิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (คำบรรยายเนติบัณฑิต ภาค 2, 2558)

1) สิทธิของผู้ต้องหาในขณะที่ถูกจับถูกควบคุมหรือขัง ได้แก่ (1) พบและปรึกษา ผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว (2) ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน (3) ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร (4) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

2) สิทธิที่จะไม่ถูกจับ ควบคุมหรือตรวจค้นโดยไม่จำเป็นหรือโดยไม่มีเหตุอันสมควร

3) สิทธิที่ผู้ต้องหา ที่จะไม่ถูกใช้วิธีควบคุมเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันโดยมิให้เขาหนีเท่านั้น และมีสิทธิที่จะไม่ถูกควบคุมไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี กับจะไม่ถูกควบคุมเกินกำหนดเวลาที่ศาลเห็นว่าเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวนหรือเหตุจำเป็นอย่างอื่น แต่ต้องไม่เกินกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดเป็นขั้นตอนไว้

4) สิทธิที่ผู้ต้องหาซึ่งมีอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มสอบถามปากคำให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย ในคดีอาญาย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐด้วยการจัดหาทนายความให้ตามที่กฎหมายบัญญัติในกรณีที่ถูกควบคุมหรือคุมขังไม่อาจหาทนายความได้ รัฐต้องให้ความช่วยเหลือโดยจัดหาทนายความให้โดยเร็ว

5) สิทธิที่ผู้ต้องหาจะได้รับการแจ้งให้ทราบ ถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่

กล่าวหาว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความผิด และแจ้งข้อหาให้ทราบก่อนสอบสวน โดยการแจ้งข้อหาจะต้องมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นได้กระทำความผิด และสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ทั้งสิทธิที่จะได้รับโอกาสแก้ข้อหาและแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตน หรือ (1) สิทธิของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาจะได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับโดยไม่ชักช้า (2) จะต้องได้รับโอกาสแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจทราบในโอกาสแรก (3) ผู้ถูกจับซึ่งยังถูกควบคุมอยู่ต้องถูกนำตัวไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับไว้ตามกฎหมายหรือไม่ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

6) สิทธิที่ผู้ต้องหาจะได้รับการบอกกล่าวจากพนักงานสอบสวนให้ทราบก่อนว่าผู้ต้องหาจะมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การดังกล่าวนี้ อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ บุคคลย่อมมีสิทธิไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา

7) สิทธิที่ผู้ต้องหาจะได้รับความคุ้มครองไม่ให้ถูกพนักงานสอบสวนให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหาว่าผิด ถ้อยคำของบุคคล ซึ่งเกิดจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ถูกทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใดไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

4.2 เจ้าพนักงานตำรวจ หรือพนักงานสอบสวน

1) เจ้าพนักงานตำรวจ ได้แก่ เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนไม่จำกัดชั้นยศหรือตำแหน่ง กล่าวคือจะเป็นชั้นประทวนหรือชั้นสัญญาบัตร หรือตั้งแต่พลตำรวจชั้นไปจนถึงพลตำรวจเอก

2) พนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน และพนักงานสอบสวนจะมีอำนาจสอบสวนคดีได้ต่อเมื่อความผิดอาญา (1) ได้เกิด (2) อ้างว่าได้เกิด หรือ (3) เชื่อว่าได้เกิด “ในเขตอำนาจของตน” (4) ผู้ต้องหาที่อยู่ในเขตอำนาจของตน หรือ (5) ผู้ต้องหาถูกจับในเขตอำนาจของตน

ส่วนพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบนั้น หมายถึง พนักงานสอบสวนผู้ที่มีหน้าที่สรุปสำนวนการสอบสวน และลงการสอบสวนหรือทำความเห็นควรดการสอบสวนหรือทำความเห็นว่าควรสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้องส่งไปยังพนักงานอัยการพร้อมสำนวนหรือตัวผู้ต้องหา

การสอบสวน คือ การดำเนินการที่มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (1) การรวบรวมพยานหลักฐาน (2) การดำเนินการอื่น ๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น การสอบสวนปากคำผู้ต้องหา การใช้มาตรการบังคับไม่ว่าจะเป็นการจับ การควบคุม หรือการค้น ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทราบพฤติการณ์ต่าง ๆ หรือเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

การสอบสวนปากคำผู้ต้องหา ในปัจจุบันพนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดก่อนที่จะแจ้งข้อกล่าวหา (คำบรรยายเนติบัณฑิต ภาค 2, 2558)

3) การสอบสวนหรือการรวบรวมหลักฐานเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน มีเจตนารมณ์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะเอาผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย กล่าวคือ (1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ที่ว่า ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา (2) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 ที่ว่า ในกรณีที่ต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคสอง ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งจำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้น แล้วแต่กรณี (3) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐาน ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้ อนุมาตรา (1) ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาดจำลองหรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้เกิดกระจ่างขึ้น อนุมาตรา (1) วรรคสอง ในการตรวจตัวผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาตามวรรคหนึ่ง หากผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาเป็นผู้หญิง ให้จัดให้เจ้าพนักงานซึ่งเป็นหญิงหรือหญิงอื่นเป็นผู้ตรวจ ทั้งนี้ในกรณีที่มีเหตุอันควร ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาจะขออนุญาตบุคคลใดมาอยู่ร่วมในการตรวจนั้นด้วยก็ได้ อนุมาตรา (2) ค้นเพื่อพบสิ่งของ ซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิดหรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการค้น อนุมาตรา (3) หมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำเป็นต้องมาเอง เมื่อจัดส่งสิ่งของมาตามหมายแล้ว ให้ถือเสมือนว่าได้ปฏิบัติตามหมาย อนุมาตรา (4) ยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่

ค้นพบหรือส่งมาดังกล่าวไว้ในอนุมาตรา (2) (3) (4) และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 บรรทัด ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานยืนยันตัวผู้กระทำความผิดในชั้นจับกุมหรือชี้ตัวผู้ต้องหาในคดีอาญา ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวน จัดให้มีการยืนยันตัวผู้กระทำความผิดหรือชี้ตัวผู้ต้องหาในสถานที่ที่เหมาะสม และสามารถจะป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหายหรือพยาน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เสียหายหรือพยานเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งกรณี เว้นแต่ผู้เสียหายหรือพยานนั้นยินยอมและให้บันทึกความยินยอมนั้นไว้

4) หลักการปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐในเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติโดยเคารพสิทธิมนุษยชน ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องไม่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม รวมถึงการปฏิบัติในเรื่องของการตีความกฎหมาย ถ้าหากการตีความกฎหมายเป็นไปในลักษณะที่เป็นการทำลายสิทธิเสรีภาพของบุคคลหรือจำกัดสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคล หรืออาจส่งผลเสียหายต่อสิทธิขั้นพื้นฐานใด ๆ ของบุคคลทั้งตามกฎหมาย ระเบียบ หรือขนบธรรมเนียมประเพณี จะกระทำไม่ได้ ฉะนั้นในเรื่องการสอบสวนหรือรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายมีเจตนารมณ์เพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย แต่ถ้าหากการกระทำของพนักงานสอบสวนในเรื่องดังกล่าวมีลักษณะเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิของประชาชนหรือละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคล พนักงานสอบสวนก็ไม่มีอำนาจที่จะกระทำในกรณีดังกล่าว เว้นแต่ในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจเอาไว้โดยตรงหรือบัญญัติรองรับสำหรับกรณีนั้น ๆ เป็นการเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้แล้ว แต่บทบัญญัติของกฎหมายในกรณีดังกล่าวก็เป็นเพียงบทบัญญัติที่เป็นข้อยกเว้นจากหลักทั่วไปของกฎหมาย จึงส่งผลทำให้ในการปฏิบัติตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนหรือการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานสอบสวนต้องถือปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายได้บัญญัติเอาไว้โดยเคร่งครัด กล่าวคือในการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนนั้นกฎหมายบัญญัติไว้อย่างไร พนักงานสอบสวนก็ต้องถือปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้เพียงเท่านั้น และถ้าในกรณีใดกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ พนักงานสอบสวนก็ไม่มีอำนาจในการปฏิบัติ รวมถึงในเรื่องของการตีความกฎหมาย ถ้าหากมีการตีความกฎหมายในลักษณะที่เป็นการทำลายสิทธิเสรีภาพของบุคคล หรือจำกัดสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคล หรืออาจส่งผลอันเป็นการเสียหายต่อสิทธิขั้นพื้นฐานใด ๆ ของบุคคล ก็จะไม่กระทำ

ดังนั้น การดำเนินคดีอาญาของรัฐ ซึ่งเป็นการค้นหาความจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน แต่ในการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานโดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ทุกคนได้รับความคุ้มครองจากการแทรกแซงและการลบลู่ทุกรูปแบบนั้น ย่อมเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามหลักนิติรัฐ โดยหลักนิติรัฐนั้นถือเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจรัฐตามอำเภอใจ และการห้ามการกระทำความผิดดังกล่าว ซึ่งอยู่ภายใต้หลักการที่ว่า การกระทำใดอันเป็นการก้าวล่วง (แทรกแซง) สิทธิของประชาชน จะกระทำได้อต่อเมื่อมีกฎหมายให้

อำนาจไว้เท่านั้น แต่อย่างไรก็ดีถึงแม้จะเป็นการแทรกแซงโดยชอบด้วยกฎหมายก็จะต้องให้มีความสอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายและจุดมุ่งหมายของกฎหมายด้วย (กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง) กล่าวคือ จะต้องมิให้เหตุผลที่ดีพอในแต่ละสถานการณ์นั้น ๆ ด้วย

5. หลักการนำซีทีที่เกิดเหตุในต่างประเทศ

5.1 สหรัฐอเมริกา แนวทางการปฏิบัติในการนำซีทีที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหาเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่าในกฎหมายของสหรัฐอเมริกา มีหลักการและแนวทางการปฏิบัติในการนำซีทีที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหาเจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่นำตัวผู้ต้องหาไปนำซีทีที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพต่อหน้าสื่อมวลชน แต่เป็นการทำเพื่อยืนยันว่าจำเลยยอมรับสารภาพโดยสมัครใจ และเพื่อต้องการรวบรวมพยานหลักฐานส่วนอื่นเท่านั้น โดยจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับข้อมูลของผู้กระทำความผิด ทั้งนี้เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิของผู้กระทำความผิด และเพื่อไม่ให้เกิดการเสนอข่าวกระทบต่อกระบวนการพิจารณาเลือกถูกขุนและกระบวนการพิจารณาคดีของศาล (เดโซ สมศรีธนาเดช, 2557)

5.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ในกรณีที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพจะไม่มี การนำซีทีที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพแต่อย่างใด แต่จะใช้วิทยาการสมัยใหม่ในการรวบรวมพยานหลักฐาน เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่ากฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้มีการกำหนดบทลงโทษต่าง ๆ ไว้ว่า ถ้อยคำที่กล่าวหาว่าบุคคลใดกระทำความผิดอาญาถือเป็นการหมิ่นประมาทบุคคลนั้นตามประมวลกฎหมายอาญา จึงส่งผลทำให้ทางปฏิบัติไม่พบว่ามี การเปิดเผยข้อมูลที่มีลักษณะเป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ดังเช่นที่เกิดขึ้นและพบเห็นอยู่ในประเทศไทย (เดโซ สมศรีธนาเดช, 2557)

จากการศึกษาบทบัญญัติเกี่ยวกับการนำซีทีที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหาตามกฎหมายในต่างประเทศและแนวทางในการปฏิบัติ จะเห็นได้ว่าในต่างประเทศนั้นไม่มีการจัดให้ผู้ต้องหานำซีทีที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพในลักษณะที่ประเทศไทยได้ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือ การที่พนักงานสอบสวนให้ผู้ต้องหาออกไปนำซีทีที่เกิดเหตุและแสดงท่าทางการกระทำความผิด เว้นแต่ในบางคดีที่มีความจำเป็น เพื่อเป็นการยืนยันว่าผู้ต้องหายอมรับสารภาพโดยสมัครใจ และเพื่อต้องการรวบรวมพยานหลักฐานในส่วนอื่นเท่านั้น และจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับข้อมูลของผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหา คำนี้ถึงความปลอดภัยของผู้ต้องหา และไม่กระทำการในลักษณะที่เป็นการประจานผู้ต้องหา อีกทั้งในการกระทำความผิดดังกล่าวจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหาก่อนจึงดำเนินการให้มีการนำซีทีที่เกิดเหตุได้ แต่อย่างไรก็ดีรูปแบบของการนำซีทีที่เกิดเหตุในต่างประเทศก็จะ ไม่มีการดำเนินการให้ผู้ต้องหาแสดงท่าทางการกระทำความผิดเหมือนกับที่ประเทศไทยได้ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน

6. วิเคราะห์หลักสิทธิมนุษยชนกับกรณีการนำซีซีที่เกิดเหตุในประเทศไทย

6.1 การกระทำของพนักงานสอบสวนในกรณีให้ผู้ต้องหาออกไปนำซีซีที่เกิดเหตุนี้ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาที่ได้รับความคุ้มครองตามหลักการสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของบุคคลอันเป็นสากล และสิทธิตามกฎหมายที่ว่าในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเหมือนเป็นนักโทษที่ศาลตัดสินคดีในความผิดนั้นแล้วไม่ได้ ก็แสดงว่าผู้ต้องหายังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จึงต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเช่นเดียวกับการปฏิบัติต่อบุคคลโดยทั่วไป ยิ่งไปกว่านั้นผู้ต้องหายังมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และมีสิทธิที่จะให้การโดยไม่ปรักปรำตนเอง มีสิทธิที่จะนิ่งไม่ให้การใด ๆ

6.2 การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นของเจ้าพนักงานตำรวจเป็นเพียงขั้นตอนแรกของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเท่านั้น ยังไม่ใช่ขั้นตอนที่ถือเป็นกระบวนการในชั้นศาลที่ได้มีการพิจารณาคดีและมีคำพิพากษาชี้ขาดตัดสินคดีและคดีถึงที่สุดแล้วแต่อย่างใด ฉะนั้นในชั้นนี้คดีจึงยังไม่ถึงที่สุดและผู้ต้องหายังไม่ถือเป็นผู้กระทำความผิดและเป็นผู้ที่ได้รับโทษตามกฎหมายแต่อย่างใด อีกทั้งระบบกฎหมายของประเทศไทยเป็นระบบกล่าวหาซึ่งต้องมีการกล่าวหาไว้ก่อน เพราะฉะนั้นผู้ต้องหาในคดีอาญาก็ให้ถือว่ายังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ และมีสิทธิที่จะมีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอในการเตรียมการต่อสู้คดี ซึ่งในบางคดีแม้ว่าผู้ต้องหาจะได้ให้การรับสารภาพในชั้นสอบสวนต่อพนักงานสอบสวนไปแล้วก็ตาม แต่ผู้ต้องหายังมีสิทธิที่จะกลับคำให้การของตนเองได้เสมอ เพราะเป็นสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ถือเป็นสิทธิในการต่อสู้คดีที่ผู้ต้องหาสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ เพราะสุดท้ายแล้วการดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาถ้าผู้ต้องหาแพ้คดีผู้ต้องหาต้องถูกลงโทษตามกฎหมาย เพราะฉะนั้นกฎหมายจึงบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในคดีอย่างแท้จริงและให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนสากลในเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

6.3 แนวคิดของเจ้าพนักงานตำรวจเกี่ยวกับกรณีการให้ผู้ต้องหาไปนำซีซีที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพนั้น เจ้าพนักงานตำรวจมีแนวคิดที่ว่าเพื่อเป็นการนำเสนอผลการทำงานของเจ้าพนักงานตำรวจเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบหรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาได้รับทราบถึงผลของการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายหรือที่อยู่ในความรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังเป็นการให้ข้อมูลที่เกิดขึ้นกับสังคมเพื่อให้คนในสังคมได้รับรู้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าแนวคิดของเจ้าพนักงานตำรวจดังกล่าวไม่ได้คำนึงถึงเรื่องสิทธิของผู้ต้องหาตามหลักสิทธิมนุษยชนสากลและตามกฎหมายที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่รัฐมีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและการปฏิบัติที่จะไม่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหาแต่อย่างใด

6.4 การปฏิบัติกรณีให้ผู้ต้องหาได้ให้การรับสารภาพต่อพนักงานสอบสวนในชั้นสอบสวน กับกรณีที่พนักงานสอบสวนให้ผู้ต้องหาไปนำซีซีที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพนั้น เป็นคนละขั้นตอนกัน เพราะฉะนั้นการปฏิบัติจึงต้องแยกออกจากกัน การปฏิบัติในกรณีของการให้

ผู้ต้องหาออกไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ ถึงแม้ว่าผู้ต้องหาจะได้ให้การรับสารภาพกับพนักงานสอบสวนในชั้นสอบสวนแล้วหรือไม่ก็ตาม ผู้ต้องหาที่ยังมีสิทธิที่จะไปหรือจะไม่ไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพได้ และให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ทำบันทึกกรณีนี้เอาไว้ แต่ถ้าพนักงานสอบสวนให้ผู้ต้องหาออกไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ มีประโยชน์ต่อคดีหรือไม่ นั้น จะเห็นได้ว่าการนำชี้ที่เกิดเหตุที่พนักงานสอบสวนได้กระทำขึ้นนั้นก็เป็นเพียงการปฏิบัติเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการมัดตัวผู้ต้องหาเท่านั้น ซึ่งการกระทำดังกล่าวกฎหมายก็ไม่ได้บัญญัติให้อำนาจเอาไว้โดยตรง แต่ที่พนักงานสอบสวนได้กระทำไปก็อาจจะพอมีประโยชน์อยู่บ้างในกรณีที่ถ้าหากศาลได้นำเอาการกระทำดังกล่าวมารับฟังเพื่อประกอบพยานหลักฐานอื่นแล้วใช้ดุลพินิจในการพิพากษาคดีเพื่อลงโทษผู้ต้องหาหรือจำเลย แต่ในเรื่องของการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพนั้นมีบางคดีที่ผู้ต้องหาได้กลับคำให้การในชั้นศาลซึ่งก็เป็นสิทธิของผู้ต้องหาที่สามารถกระทำได้ตามกฎหมายอยู่แล้วในเรื่องการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ของผู้ต้องหา จึงทำให้การนำชี้ที่เกิดเหตุที่พนักงานสอบสวนได้กระทำไปแล้วนั้นไม่มีประโยชน์ต่อคดีแต่อย่างใด

6.5 การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหาโดยพนักงานสอบสวนของประเทศไทยที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน มีวิธีการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามกระบวนการที่เป็นสากลในเรื่องการค้นหาคำความจริงหรือการรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนเนื่องจากในประเทศไทยการปฏิบัติในกรณีการนำชี้ที่เกิดเหตุที่เป็นข้อเท็จจริงและเกิดขึ้นนั้นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีไม่มีอำนาจในการที่จะใช้ดุลพินิจว่าคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนคดีใดมีความจำเป็นในการค้นหาคำความจริงหรือการรวบรวมพยานหลักฐานที่จะต้องให้มีการนำชี้ที่เกิดเหตุหรือไม่ แต่อำนาจในการใช้ดุลพินิจดังกล่าวกลับเป็นของผู้บังคับบัญชาซึ่งไม่ใช่ผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในคดีโดยตรง จึงถือว่าเป็นการกระทำที่แทรกแซงอำนาจของพนักงานสอบสวนผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบคดีและเป็นการใช้อำนาจที่มีแต่จะทำให้เกิดความเสียหายขึ้นต่อคดีหรือเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบ แต่อย่างไรก็ดีในปัจจุบันก็ยังพบว่ามีการปฏิบัติในลักษณะนี้อยู่

6.6 การปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในกรณีให้ผู้ต้องหานำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพนั้น เมื่อใดก็ตามที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ พนักงานสอบสวนก็มักจะให้ผู้ต้องหาไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ ซึ่งแท้จริงนั้นการรับสารภาพของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนกับกรณีของการนำชี้ที่เกิดเหตุเป็นคนละเรื่องกัน ดังนั้นการปฏิบัติในกรณีการนำชี้ที่เกิดเหตุจึงต้องให้ผู้ต้องหายินยอมด้วย เพราะผู้ต้องหามีสิทธิในการที่จะไปหรือจะไม่ไปก็ได้ ดังนั้นจะต้องให้มีบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจหรือทนายความหรือผู้ที่จะเป็นทนายความอยู่ร่วมด้วยทั้งในขณะที่สอบถามเรื่องความสมัครใจและในขณะที่ให้ไปนำชี้ที่เกิดเหตุ แต่การที่เจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานสอบสวนได้อาศัยเอาคำรับสารภาพของผู้ต้องหาเพียงอย่างเดียวแล้วจัดให้ผู้ต้องหาออกไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพเช่นนั้น กรณีดังกล่าวจึงไม่สามารถกระทำได้ ประกอบกับในการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนซึ่งพนักงานสอบสวนได้อ้างถึงอำนาจในการปฏิบัติว่าการปฏิบัติดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนหรือเป็นอำนาจสอบสวนหรือการรวบรวมพยานหลักฐานโดยพนักงานสอบสวนนั้น ซึ่งในการกล่าวอ้างถึงอำนาจดังกล่าวจึงก่อให้เกิดสิทธิของผู้ต้องหาขึ้นด้วยตามที่ได้

กล่าวมาแล้ว เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิให้กับผู้ต้องหา และยังถือเป็นการตีความกฎหมายในลักษณะที่เป็นการทำลายสิทธิเสรีภาพของบุคคล หรือจำกัดสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคล หรืออาจส่งผลอันเป็นการเสียหายต่อสิทธิขั้นพื้นฐานใด ๆ ของบุคคล ซึ่งจะทำให้ไม่ได้

6.7 กรณีที่พนักงานสอบสวนได้ใช้อำนาจโดยการให้ผู้ต้องหาออกไปนำชี้ที่เกิดเหตุ นั้น ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องอำนาจของพนักงานสอบสวนในมาตรา 131, 131/1, 132 และ 133 วรรคห้า ก็ไม่ได้มีการบัญญัติให้ต้องมีการนำชี้ที่เกิดเหตุแต่อย่างใด การที่พนักงานสอบสวนได้ใช้อำนาจโดยให้ผู้ต้องหาออกไปนำชี้ที่เกิดเหตุดังกล่าว จึงถือเป็นการกระทำในลักษณะที่เป็นการมัดมือชก ที่ทำให้ผู้ต้องหาจำใจต้องปฏิบัติ ซึ่งการกระทำในกรณีดังกล่าวถือเป็นการกระทำในทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนเพียงเพื่อใช้เป็นหลักฐานมัดตัวผู้ต้องหาเท่านั้น ซึ่งอันที่จริงการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนกรณีดังกล่าวขัดกับหลักกฎหมายทั่วไปทั้งที่เป็นหลักการพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนสากล หลักสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ และหลักสิทธิมนุษยชนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในเรื่องที่ได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ และยังขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยตรงในเรื่องที่ผู้ต้องหาจะมีสิทธิที่จะให้การโดยไม่ประนีประนอม มีสิทธิที่จะนิ่งไม่ให้การใด ๆ จากการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในกรณีดังกล่าวจึงถือว่าเป็นการใช้อำนาจโดยไม่ชอบ และยังเป็นภาระงานผู้ต้องหาในคราวเดียวกันด้วย

บทสรุป

การยอมรับในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดและสิทธิที่เท่าเทียมกัน และไม่อาจเพิกถอนได้ของสมาชิกทั้งปวงของมวลมนุษยชาตินั้นเป็นรากฐานของเสรีภาพความยุติธรรม และสันติธรรมในโลก ปัจเจกบุคคลซึ่งมีหน้าที่ต่อปัจเจกบุคคลอื่นและต่อประชาคมของตน มีความรับผิดชอบที่จะเพียรพยายามในการส่งเสริม และการยอมรับสิทธิที่รับรองไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง สิทธิมนุษยชนจึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับบุคคลทุกคน สำหรับกรณีการตกเป็นผู้ต้องหานั้น ตามกติกานี้ได้ให้การรับรองคุ้มครองเอาไว้ว่า บุคคลทุกคนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิด ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด

ประกอบกับในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก็ได้วางหลักรับรองด้วยว่า ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ และในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิกิริยาต่อตนเองมิได้

หลักการดำเนินคดีอาญาของรัฐนั้น เป็นหลักการค้นหาความจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน แต่การกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานโดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ทุกคนได้รับความคุ้มครองจากการแทรกแซงและการลบลู่ทุกรูปแบบนั้น ย่อมเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามหลักนิติรัฐ ซึ่งถือเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจรัฐ

ตามอำเภอใจ และการห้ามการกระทำดังกล่าว ซึ่งอยู่ภายใต้หลักการที่ว่า การกระทำใดอันเป็นการก้าวล่วง (แทรกแซง) สิทธิของประชาชน จะกระทำได้อต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น แต่ถึงแม้จะเป็นการแทรกแซงได้โดยชอบด้วยกฎหมายก็ยังคงต้องเป็นไปตามบทบัญญัติและจุดมุ่งหมายของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมืองด้วย กล่าวคือจะต้องมีเหตุผลที่ดีพอสำหรับสถานการณ์นั้น ๆ

ดังนั้น ในการค้นหาความจริงเพื่อเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน จะต้องมีการให้อำนาจจึงจะสามารถกระทำได้ ในกรณีการให้ผู้ต้องหาไปนำชี้ที่เกิดเหตุ ประกอบคำรับสารภาพโดยพนักงานสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนอ้างว่าเป็นการดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ในบทมาตราของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็ไม่ได้มีบทบัญญัติที่วางหลักให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการนำตัวผู้ต้องหาไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพเอาไว้เป็นการเฉพาะ และก็ไม่มีบทบังคับให้พนักงานสอบสวนต้องกระทำในกรณีนี้ด้วย

แต่ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนมักจะนำตัวผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพแทบจะทุกคดีเมื่อผู้ต้องหาได้ให้การรับสารภาพ และในการปฏิบัติของพนักงานสอบสวน ก็มักจะมีการจัดให้ผู้ต้องหาสวมใส่เสื้อเกราะ สวมหมวกนิรภัย หรือสวมใส่เสื้อผ้าอื่นใดที่เป็นการแสดงให้เห็นได้ว่าเป็นผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิด ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำในลักษณะที่เป็นการประจานผู้ต้องหา ทำให้ผู้ต้องหาได้รับความอับอาย เสื่อมเสียต่อเกียรติยศ ชื่อเสียง

ดังนั้น การปฏิบัติของพนักงานสอบสวนดังกล่าวจึงเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะกรณีดังกล่าวไม่มีบทมาตราของกฎหมายใด บัญญัติวางหลักให้อำนาจไว้โดยเฉพาะ และไม่ปฏิบัติตามหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา ที่ว่าผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง อันอาจทำให้ตนเองต้องถูกฟ้องในทางอาญาหรือถูกลงโทษตามกฎหมาย และหลักให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ รวมถึงสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ฉะนั้นการให้ผู้ต้องหาไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพดังกล่าว จึงเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ความเป็นส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ข้อเสนอแนะ

1. เพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับความคุ้มครองหรือสามารถเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมหลักฐานนั้นพนักงานสอบสวนต้องยกเลิกการปฏิบัติในกรณีที่ให้ผู้ต้องหาออกไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพในทุกกรณี เพราะการปฏิบัติในกรณีดังกล่าวมีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาและละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหา ซึ่งถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของพนักงานสอบสวนอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ประกอบกับการปฏิบัติในกรณีดังกล่าวไม่มีกฎหมายบัญญัติ

ให้อำนาจเอาไว้โดยตรงหรือสำหรับกรณีเป็นการเฉพาะ และหลักในการปฏิบัติที่ผูกพันเจ้าหน้าที่รัฐในเรื่องสิทธิมนุษยชน ที่เจ้าหน้าที่รัฐจะต้องปฏิบัติโดยเคารพสิทธิมนุษยชนของบุคคล หรือเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหา รวมถึงการปฏิบัติในเรื่องการตีความกฎหมาย ถ้าในกรณีที่จะเป็นการทำลายสิทธิเสรีภาพหรือจำกัดสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลจะกระทำไม่ได้ และจะต้องไม่ส่งผลอันเป็นการเสียหายต่อสิทธิขั้นพื้นฐานใด ๆ ของบุคคลทั้งตามกฎหมาย ระเบียบ หรือขนบธรรมเนียมประเพณี

2. การค้นหาความจริงของพนักงานสอบสวนควรรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่หรือวิธีการอย่างอื่นแทนวิธีการที่ให้ผู้ต้องหาออกไปนำชี้ที่เกิดเหตุ เช่น พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในปัจจุบัน หรือการจำลองเหตุการณ์ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้ต้องหาออกไปนำชี้ที่เกิดเหตุ

3. การสอบสวนหรือการรวบรวมหลักฐานของพนักงานสอบสวน ควรให้พนักงานสอบสวนมีอิสระในการใช้อำนาจในการสอบสวนภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจไว้ ผู้บังคับบัญชาจะต้องไม่เข้ามาแทรกแซงการใช้อำนาจในการสอบสวนของพนักงานสอบสวน เพราะในเรื่องของการสอบสวนหรือการรวบรวมหลักฐานนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดขอบเขตการปฏิบัติเอาไว้ชัดเจนอยู่แล้ว ประกอบกับการสอบสวนเป็นวิชาชีพที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ทางด้านกฎหมาย ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และศิลปะในการสอบสวน ฉะนั้นในเรื่องการมีอิสระของพนักงานสอบสวนจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการสอบสวนหรือการรวบรวมหลักฐาน ประกอบกับการดำเนินการของพนักงานสอบสวนถ้ามีความเป็นอิสระ พนักงานสอบสวนก็สามารถใช้ดุลพินิจของตนเองได้ตามกรอบของกฎหมายที่ให้อำนาจไว้ การทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวนก็จะสามารถอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นกับคู่กรณีหรือประชาชนได้เป็นอย่างดี และยังสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและหลักการของสิทธิมนุษยชนได้อย่างแท้จริง

4. ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกให้กับผู้ที่ทำหน้าที่ในตำแหน่งพนักงานสอบสวนในเรื่องของสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสอบสวน โดยสร้างระบบขึ้นมารองรับ และควรมีการจัดการอบรมในทุก ๆ ปีโดยใช้เวลาในการอบรมประมาณ 1 วัน เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความเบื่อหน่ายหรือกระทบกับเวลาของการทำงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนได้มีองค์ความรู้และมีทัศนคติที่ดีสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน และเพื่อให้ได้รับรู้ถึงปัญหาสิทธิมนุษยชนหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและเกี่ยวข้องกับการสอบสวนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงเพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และเพื่อเป็นช่องทางในการนำเสนอปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนร่วมกัน

5. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ในตำแหน่งพนักงานสอบสวนที่มีผลการปฏิบัติในเรื่องของสิทธิมนุษยชนจนเป็นที่ประจักษ์ ให้ได้รับความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ และให้ได้รับสิทธิประโยชน์ในด้านต่าง ๆ โดยให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่มี

หน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดทำหลักเกณฑ์สำหรับเรื่องนี้ขึ้นมาเป็นการเฉพาะ โดยบัญญัติขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรในพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ และถ้าสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติขึ้นด้วยแล้วก็จะเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับพนักงานสอบสวนได้เป็นอย่างดี และเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ นอกจากนี้ยังเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้กับประชาชนได้อีกทางหนึ่งด้วย

บรรณานุกรม

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2541). กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์,ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์. (2548). มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- กุลพล พลวัน. (2538). พัฒนาการสิทธิมนุษยชน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- คณิต ณ นคร. (2540). รวมบทความด้านวิชาการของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานอัยการสูงสุด.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2553). บันทึกการเสวนา เรื่องสิทธิมนุษยชนระหว่างตำรวจกับผู้ต้องหา. วันที่ 14 มกราคม 2553 ณ ห้องประชุมศิษย์เก่าคณะรัฐศาสตร์ สถาบันนักกฎหมายและสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดโช สมศรีธนาเดช. (2557). การทำแผนประทุษกรรมและการแถลงข่าวสื่อมวลชน. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2542). ปัจจัยที่ทำให้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.
- เนติบัณฑิตยสภา. (2558). คำบรรยายเนติบัณฑิต ภาค 2. สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ไพโรจน์ พลเพชร และณัฐกร ศรีแก้ว. (2549). โครงการศึกษาสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามกรอบรัฐธรรมนูญในบริบทของสังคมไทยและมาตรฐานสากลระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร : กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม.
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ. (2549). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภัทรวิทย์ อปสุวรรณ. (2550). การทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพในระบบกฎหมายไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วีระ โลจายะ. (2532). กฎหมายสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

สมชาย กษิติประดิษฐ์. (2555). **สิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เสน่ห์ จามริก. (2542). **เกณฑ์คุณค่าและฐานความผิด**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2561). **วารสารวิชาการสิทธิมนุษยชน ปีที่ 3 ฉบับที่ 1** (มกราคม – มิถุนายน 2561). กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

อุดม รัฐอมฤต, นพนิติ สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ. (2554). **การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลธรรมดาตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540**. กรุงเทพมหานคร : นานาสีงพิมพ์